

אייק כמפקד נאט"ו (1951)*

בשנים האחרונות היה מקובל להניח כי אייק היה נשיא גרוע, כמו כמעט כל הנגזרים שהגיעו לכס הנשיא בארצות-הברית. אולם זהו פסקדין בלתי-צודק. הישגיו הרבים של אייק היו שקטים, חסרי ברק וזוהר. אך הם היו חשובים.

הוא הגיע לראשותה של אומה שסועה, ממורמרת, אכולת שינאה. צייד-המכשפות ג'ו מק'קארתי הילך אימים במדינה, משבר של אמון הרס את הנוראל.

אחרי כמה היסוסים, החליט אייק לצאת למלחמה במק'קארתי, והוא שבר אותו. רק נשיא רפובליקאי, ימני, שמרני, שנהנה מאמון בלתי-מוגבל, היה מסוגל לכך. כיום כמעט נשכח הדבר. אך יחזק שהריסת מק'קארתי היה הישגו העיקרי של אייק כנשיא.

במשך שמונה השנים, חזרה לארץ השלחה הפנימית, חזר האמון ההדדי. כיום אפשר לטעין כי היתה זאת שלחה כוזבת, כי הבעיות כוסו במעטה של רצון טוב, אך לא נפתרו. אבל למציאת פתרונות היה דרוש מהפכן — ואייק איינהואר הוא בדיק הדין הגמור מ' מהפכן.

בכל זאת סלל כמה דרכים למהפכה. הוא מינה כנשיא בית-המשפט העליון את ארל וורן, המהפכן המשפטי שפקד על פתיחת בתי-הספר בפני הכושים. כשהופרה החלטת בית-המשפט, לא היסס אייק לעשות דבר ששום נשיא לא העז לעשותו לפניו ואחריו: לשגר צבא פדרלי נגד המיסד הגזעני בדרום. לא קנזי ולא ג'ונסון הגיעו לידי כך.

עלה קרח. עלה קרח!

גם כמדיניות-החוץ היו הישגיו חשובים, אך בלתי-זוהרים. בעיקרם היו שליליים במהותם: הוא לא עשה שטויות, נמנע מהרפתקות.

הוא סיים את מלחמת קוריאה, ולא נגרר למלחמה חדשה, כמו ג'ונסון בוויאט-נאם. מכיון שהיה אלוף, לא חש בתסביכי-נחיתות בפני האלופים, לא התרשם בנקל מטענותיהם, לא נסחב למלחמות. דחא האורחים נוטים לכך.

הוא התנגד למיבצע-סיני, מפני שנראה לו כקנונייה עכורה של שתי מדינות קולוניאליות, בריטניה וצרפת, שניצלו את ישראל. תגובתו היתה מוסרית יותר מאשר סוליטית. אך מי שמאשים אותו על כי הכריח את ישראל להיסוג, חייב לזכור כי הנסיגה של או הבטיחה לישראל עשר שנים של שלחה, אותן היתה יכולה לנצל ליוזמות-שלום. כיום, אחרי שנתיים של אי-נסיגה מגבולות ביטחון, שנתיים שלא היה בהן אף יום אחד של שלחה וביטחון, יתכן שיש מקום לשינוי הערכת המאורעות דאז.

כאשר החליטו הסובייטים לשים קץ למלחמה הקרה, היה זה אייק שצעד לקראתם. האיש שקיבל מידי סטאלין את יטור-הנצחון משובי-היהלומים, ושהיה ידידו האישי של המרשל ז'וקוב, לא שגא רוסים. בתקופתו הוזמן כרושצ'וב לביקורו ההיסטורי בארצות-הברית. אמנם, זה קרה בטעות. משרד-החוץ האמריקאי הבין שלא-יכלה הנחיה של הנשיא. אך כשבא כרושצ'וב, קיבלו איינהואר, ומגישת שני בעלי-הקרחת הולידה את "הרוח של מחנה יודי" (על שם מעון-החופשה של הנשיא). היתה זאת ראשיתה של הברית האמריקאית-הסובייטית, שנפסקה זמנית בימי מיפרץ-החזירים של קנזי וביומי מלחמת וייאט-נאם של ג'ונסון, אך המתחדשת עתה שוב, בימי הנשיא הנבחר החדש — סגנו ותלמידו של אייק איינהואר.

ימיו האחרונים בשלטון היו מלאי אכזבות. שיא פעולתו היתה צריכה להיות ועידת הפיסגה הגדולה בווינה. אולם כסיל צבאי שלח, מאחורי גבו, מטוס-ריגול לשמי בית' המועצות. המטוס הופל, איינהואר קיבל על עצמו את מלוא האחריות — ומיבצעו העקר התפוצץ.

הוא הגיע לשלטון עליון בגיל 62, פרש בגיל 70 — הגיל בו נכנס ראש-ממשלה ישראלי לתפקידו. במקומו בא צעיר בראשית שנות ה-40.

הוא היה איש מוב

מותו לא הפעים את זיכרון העולם, כמו מות צ'רצ'יל. הוא לא נראה כמיסנה היסטורי, כמו מות סטאלין. הוא לא החריד את האנושות, כמו מות קנזי. אבל הוא מעורר צער והערכה. פסקדין ההיסטוריה כבר ניתן: הנה היה אדם טוב, מצביא שעלה לגדולה במלחמה, אך ששגא מלחמות ושפעל בכנות למניעת מלחמות. מדינאי מוגבל, ללא ניצוץ של גדולה, אך שידע תמיד להבחין בין טוב ורע, ושתמיד השתדל לעשות את הטוב.

כמה מצביאים, כמה מדינאים, ראויים ביום מותם לציון זה?

הוא לא היה אדם גדול, כמו צ'רצ'יל. הוא לא היה מספק מחונן, כמו רומל. הוא לא היה אינטלקטואל, כמו קנזי. הוא לא היה דמות היסטורית, כמו סטאלין. הוא לא היה איל כמו מק'ארטור. הוא לא היה דמוג מלהיב, כמו היטלר. הוא היה — — קשה להגדיר מה. הוא היה אייק. מצביא גדול הצבאות, נוהל גדול הנצחונות בהיסטוריה. מנהיג הגדולה במדינות במשך שמונה שנים. ובכל התפקידים האלה — אדם אנושי, סביר, מלבד, בעל רצון טוב. אדם שאיש לא שגא אותו, ושרבים מאד חיבבוהו.

סא"ל בראש הגייסות

בימי הפלישה הגדולה לצפון אפריקה, כאשר נחלו היחידות האמריקאיות הירוקות כמה מפלות מכאיבות מידי האוייב המנוסה, נמתחה ביקורת קטלנית על המצביא העליון של כוחות-הברית בצפון-אפריקה. המפקד העליון שלח מיברק לנשיא ארצו: "לעזאזל, אני הסגן-אלוף הטוב ביותר בצבא ארצות-הברית!"

הוא באמת היה סגן-אלוף, בדרגת קבע, בעל דרגה זמנית של אלוף. איך זה קרה? זמן קצר לפני סרל-הארבור, נערכו תמרונים גדולים במדינת לואיזיאנה. בתמרונים אלה בלט כשרונו של סגן-אלוף בעל שם גרמני, שאיש לא הכירו: איינהואר.

כעבור זמן קצר היה דרוש קציני-מיבצעים ראשי לצבא ארצות-הברית. הרמטכ"ל, ג'ורג' מארשל, ביקש מכמה קצינים להגיש לו רשימות של מועמדים — כל רשימה בעלת עשרה שמות. השיב אחד הקצינים: "יש לי שם אחד. כל תשעה האחרים ברשימה שלי הם כנ"ל." "מי הוא האיש הזה, שאתה מעריך אותו כל-כך?" שאל מארשל.

"אייק איינהואר." "איני מכיר אותו," השיב מארשל. "אבל שמעתי עליו." אייק הוזמן למטכ"ל.

כמו כל איש-מטה, חלם מארשל על תפקיד פיקודי. הוא רצה לפקד על הפלישה האדירה לאירופה. אבל הנשיא רוזבלט סירב. הוא רצה במארשל, הקצין הנערץ ביותר בצבאו, איסטר-טג'ילוסוף בעל שיעור-קומה, יי שאר לידו, כמפקד עליון של הצבא. על מארשל היה לבחור בקצין אחר, לתפקיד שנפשו שלו יצאה אליו. הוא בחר בקצין-המיבצעים הצעיר-יחסית (52), שלא פיקד מעולם על גייסות.

כך שמע העולם לראשונה את שמו של דהייט איינהואר. מול? לאו דחא. איש לא התנגד למינוי האיש החדש. כי בחוגים הצבאיים המיקצועיים כבר היה או בעל שם, כמתכנן מוכשר ואחראי.

י"ד מועצת האלופים

אייק היה המצביא האחרון של המלחמה השיגרתית, המצביא הראשון של התקופה הטכנולוגית. הוא לא השקף על קרב מראש מיגדל, לא פיקד מעל גבי הסוס, לא תיכנן

מאות אורי אבנרי

את מיבצעו באוהל. תפקידו היה לפקד על עבודת-צחא אדירה, ליישם תוכניות שגובשו במאות מוחות, לפקד על מיבצעים בהם שלבו צבאות של ארצות רבות. הוא תואר כ"יושב-ראש מועצת האלופים". ואכן, זה היה כישרונו: ליישב סיכסוכים בין אלופים ששגאו זה את זה (כמו מונטגומרי ופאטון), לפשר בין דיעות מנוגדות, לגבש צחא — ובאותו זמן לנהל מלחמה עצומה, אכזרית וממושכת.

למרות עבודת-הצוות, היה עליו להחליט החלטות גורליות. הקשה ביותר, לזכרו, היתה ההחלטה להצניח שתי דיביזיות של צנחנים על אדמת צרפת, לתוך ציפורני הצבא הנאצי, ערב הפלישה. הצנחנים סבלו אבידות קשות, אך הוכיחו את צידקת ההחלטה. (המוזכרה במיקצת את ההחלטה הקשה, שהיתה שנוייה במחלוקת, להפעיל צנחנים בעורף המצרים באום-כאתף, ביוני 1967).

ההחלטה הגדולה השנייה, שזכתה לפירסום רב יותר: לפתוח בפלישה ב-6 ביוני 1944, למרות ספקות חמורים לגבי תחזית מזג-האוויר. גם היא היתה נכונה.

היו במלחמה גנרלים זוהרים יותר. אייק לא הגיע לוהרם של פאטון ומונטגומרי, רומל וגודריאן, ז'וקוב וקוויב. אך אין שום ספק כי איינהואר היה האדם האידיאלי לתפקיד המסויים שהוטל עליו, אדם שכל החלטותיו היו סבירות, וכמעט כולן נכונות. מבין קציני ישראל, הדומה לו ביותר הוא יגאל אלון.

האיש ששבר את ג'ק-קארתי

גנרלים מוצלחים הם, כמעט תמיד, מדינאים גרועים. אבל בימי צרה סוגה הציבור אל הגנרלים, ומבקש לו מנהיג מקורבם. כי הגנרל הופך, בעיתות קרב, לדמות של אבא. המושך אליו באמונה עיוורת. קשה לציבור לקלוט את המחשבה כי התכונות הדרושות למדינאי הן שונות לגמרי, ואולי הפוכות מאלו של מנהיג צבאי.

* צילום שצולם ברגע שהודיעו לאייק, כי הנשיא סרומן פיטר את הגנרל מק'ארטור.